

ցէ՛ք զիշնամանաց ձեր գունը՝ տո՛ւք հողի հող-
ւոյ, թիկն ընդ թիկուն : Զախջախեսցի՛ թող,
գազանն նկուն : ՌՈՒՍՍԵԱՅ հօր բաղակ է-
ղիցի ձեզ նիգն : Նմա զո՛ր լինել ձեր լիցի միշտ
ճիգն : Վօլգայ իմ մեծ լեռ, ես, — իմ քոյր
Երասխ՝ համըրյոյ մատուցցուք ՚ի կասողեան կս-
հակ : Նա զիւր բարութիւն, ես զիմ խեղութիւն
՚ի մի մեր մօր ծոց ընդմիմեանս խառնեցուք :
Ես զիմ Սեւանայ օրհնութեան մաղթանա, ես
զիմ սուրբ Մարտայ ողջոյն հայրական, տարայց,
մատուցցից սիրելւոյն իմ լեռ, բերից ձեզ զող-
ջոյն, ն՛րա աւետարներ » :

« Ո՛չ ես խղճալի օրիորդս էի պարտ, զի
չար թշնամին եմուտ ՚ի մեր դաշտ, այլ քոյրս
զառամալ, հինաւուրբն Արադ թող ետ նոցա
զալ բռնի ինքնահաս : Տեսեալ զծերունի սկե-
սայր իմ Մասիս՝ ծածկեմ զիմ գլուխ, վահկեմ
զերես, զի մի՛ ալեւորն աղու, ձիւնահեր, յալիս
հասակի լիցի դառնալէր : Թէ՛ քոյր իմ Երասխ,
անհաշտ ընտելեամք ո՛չ տայ խղճուլոյն հան-
դիստ եւ դադար, ճեղքէ, պատանձ զոտս նորա

ցայտամբ : Ե՛ս պարտեմ զայս վերս փարատել
խապս : Իմ չե՛ն բայց այդ չնորհք, զի դաշաք,
անդաստանք ետուն զիս կոչիլ Զանդի ոսկե-
հանք՝ : այլ սուրբ Սեւանայ, հօր Լուսաւորչի՛
որոյ արդար նշխարք աստ իմ առաջի կան եւ
պահպանեն, օրհնեն, խնամմեն զիմ անգօր ձեռաց
զարդինս՝ որք աստ են :

Բայցէ՛ք զճակատ ձեր, ցնծացէ՛ք յամայր :
Իմ քաղցր Վօլգայ քոյր հողայ միշտ զձեր ճար :
Ես զիմ մտերմութիւն ցուցից նմա համակ, նա
զիւր քաղցրութիւն տուցէ ձեզ՝ ո՛րդեակք : Այս
կայ անխղճուն, այս սէր սրբազան միասցէ ՚ի
մէջ մեր ՚ի կիսան յաւերտան : Դուք զօրացա-
րո՛ւք, որդի՛ք Աբաման, եղերուք ընդ միմեանս
սիրով միաբան : Սէ՛ր, ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ, ՊԱ-
ՀՆԵ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ԱԶԳՍ ԵՒ ԶԱԶԻՆՍ Ի ՐԱ-
ԲՈՐՈՒԹԵԱՆ(1) :

Խ. ԱՔՈՎԵԱՆ

* Զանդի պարսկերէն նշանակ հարուստ, մօխ : (Ման.
դ. Հ. Ա. ի.)

(1) Կառնի Հայոց Աշխարհին, Նոյեմբեր 1860 :



ՊԱՐՍՎԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

« Շ ա հ ն ա մ է »

Շուրիկ Փառնակի եւ Մեսրոպ Վ. Մաքսուտեանցի :
Անամիթի ընթերցողներ ճանօթացան Խայեամի գործին եւ
Հաֆիզի ու Սատտիի քանի մը հատուածներուն : Այժմ շուր-
հիւ Տր. Թիւրքեանի, Պարսիկ Համբարսի գլուխ-գործոցէն
կտոր մըն է որ կ'ընթայրի մեր գրական հասարակութեան,
ձայ պարսկագէտ եւ արաբագէտ, նաեւ քաջ հայագէտ, ու
ղրական Նուր ու կիրձ սաշակի տէր, Տր. Թիւրքեան
մին է այն ստակաւի : Հայերէն որոնք տիրակաւորէն կարող
են կատարել Արեւելի գրական գտնելու՝ եւ հայ հասարա-
կութեան միջեւ միջնորդի դերը որուն կարեւորութիւնը այնքան
անգամներ բացատրած եմ Անամիթի մէջ : Շատ մեծ ելաւ հա-
նայս երբ Վեդբեր՝ տեսակցելով իրեն հետ՝ իմացայ որ Պարս

կաստանն այս անգամ հետը կը բերէ ամբողջ ճար մը ամե-
նակարեւոր աշխատութեանց, — բանասիրական ուսումնասի-
րութիւն մը որ դասական հայերէնի ծագման հարցին վրայ մեծ
լոյս պիտի ստնէ եւ որ մամուլի տակ է այժմ, Թարգմանու-
թիւն մը լեւելիկի լուրով հին քրտիկի մը, եւ տաղաչափեալ
Թարգմանութիւն մը • Շահնամի • մէկ ընդարձակ եւ կարե-
ւոր դուռագին : Խնդրեցի իմէ որ հատորի ձեւով տպագրել
առաջ • Շահնամի • հատուածին Թարգմանութիւնը, անկից
կտոր մը Թայլ տայ հրատարակել Անամիթի մէջ : Այս Թիւով կը
սկսի երեւալ մաս մը այդ Թարգմանութեանն՝ բացատրողական
նամակի մը հետ՝ զոր կը հրատարակեմ անհարգոյ բանասէրին
բաղձանքին համեմատ, բոլորելով միայն այն չափականց հա-
մետ տողերուն դէմ որով կը յօսի իր պատրաստած աշխա-
տութեանց մասին. • Շահնամի • Թարգմանութիւն մը՝ նոյն
իսկ հատուածին շատ մեծ քան է ինքնին, ու Թարգ-
մանութիւն զոր կատարած է Տր. Թիւրքեան, մին է գե-
ղեկագոյններն որ երեւցած ըլլան հայերէն լեզուով. պարս-
կերէնը անձեանքն ըլլալով ինձ, հրատարակութեան մասին ոչինչ
կրնամ բոլ, բայց Սարգսիկը հաւաստեց ինձի մէջ քանոացած
է բառ առ բառ վերադարձնել Զիրտուսին բնագիրը. • տեղ
տեղ՝ կ'ըսէ՛ր նոյն իսկ Զիրտուսին պարսկերէն բառերով հայե-

բէն խօսեցնել տուած է, ճարտարներով գործածել նոյնացել բառերը որ երկու լեզուներու մէջ ալ նոյն իմաստն ունին. եւ այնքան վառահ է այդ մասին իր ճիգերուն յաջողման վրայ որ գիտաւորութիւն ունի բնագիւղ Թարգմանութեան հետ դէմ տա դէմ հրատարակել երբ իր գործը հաւոտի ձեւով լոյս տեսնէ : Ինչ որ գնահատել կարող եմ ես, Թարգմանութեան լեզուին մարդու մեծ քաջգործութիւնն է ու տաղաշախութեան անմերի ներդաշնակութիւնը. լեզուն, Սկզբուն դեռ կը պահէ գրաբարի բանի մը ձեւեր որ մեր արդի աշխարհաբարին մէջ գոյութեան իրատեղին այնչեւ կորսնցուցած են, իր ամրալուծական կազմութեան մէջ շատ գոյութիւն ու համոյ աշխարհաբար մըն է, մեր Թաշաւական լեզուի երանգներով նորաբարուն նոյնացած. բառերուն բնութեամբ, գաղափարներ, տողերուն երածաւորականութիւնը քաջայայտ է, ու անգի կուտան կէտք անի տալուտութեան այն զինգաղանակ պարզութեան, այն արեւելեան մեծագիւղական ու բնական վիճակներուն որով կը գոչալանել Թէ տգործութեամբ պէտք է ըլլայ բնագիւղ : Ենթակալութիւնն այստեղ լով Տր. Թիւրքալանին՝ այս գեղեցիկ աշխատութեան նախախաղերը Անվանին ընթացողներուն ընթացիկ հասնելուն համար, կը մտաւմ որ Թիւրքալանի այս Թարգմանութիւնը մեկնալիկան ըլլայ ամբողջ շարքի մը, — որուն մէջ մասնաւորապէս կը փափարիմ որ մը տեսնել ու Զեյնուլ-Աբդուլ Թարգմանութիւնը մը :

Ա. Չ.

Միրելի Զօգանեան,

Հաւատարիմ խոստմանս, ահաւասիկ կ'ուղարկեմ ձեզ իմ Ֆերգուսի Թարգմանութիւնէս նմոյշ մը : Ձեւով կըրտար, այս առթիւ, ծածկելով իմ ամենամեծ ուրախութիւնս, տեսնելով թէ մեր գրադիտաց դասուն մէջ գտնուեր է վերջապէս մէկը որ աշխատի քաջ զգացեր է կարեւորութիւնը մեր արեւելիաց աշխարհի եւ գրականութեան առ հասարակ եւ պարսկականին ի մասնաւորի : Ես որ ժամանակէ մը հետո՞ Պարսկաստանի խոր եւ հեռու որ նահանգներում թաղուած, անմանխոյն Սասաղին մէջ Հաֆիզի հրաշակերտից որոնմամբ եւ զամբարաններուն ուխտագնացութեամբ կ'ըլլալէ, շատ հեռի էի կարծել եւ գուշակէի թէ զուր այստեղ նոյն հոյակապ Հսկաներուն հրաշարուեստ առջերը կը հիւրընկալէիք ձեր էջերուն մէջ :

Մեծ հաճոյքով Կարգացի ձեր Արդարաւանքներն թղթակից Լ. Վարդապետին սիրուն եւ գոշտիկ թարգմանութիւնների որք մի տեսակ

հայացի եւ ինքնատիպ դրու՞մ մը կը կրեն եւ աշուղական չեղանքը կը ինչեղենն :

Այլի՞ Վարդապետը, որ իր պարապոյ ժամերը դիտէ այսպէս օգտակարապէս գործածել, յօրնակ ալլը :

Իսկ ինչպիսիք առեւակներու լիթարգմանութիւնը Փ. Փառնակէ, շատ խոր ըմբռնուած եւ ուսումնասիրած կ'երեւի, թէ պէտեւ ժամանակ չունեցայ բաղդատելու ճնարքին հետ : Ինչպիսիք յառաջեան ներածութիւնն եւ իւր ալ եւ ալ խնդրելով վրայ ըրած անտեթիւններէն դատելով Պարսկական եւ ընդհանրապէս Արեւական բաներու հմուտ եւ խորասոյգ կրեցաւ ինձ Պ. Փ. Փառնակ, Ձեզ ուրեմն կը շնորհաւորեմ երկուսին համար ալ :

Դալով ինձ, կը տեսնէք որ ես ալ իմ ժամանակն պարապ անցուցած չեմ. բերածս թէ եւ մեծ բաներ մը չեն, սակայն իմովսանն այնչափ ալ ձեռք բերելու համար, ինձի հարցուցէք թէ քանի՞ մեծ աշխատանքի՞ զոհողութեան եւ ճիշտութեանց եւ աշխատութեանց ենթարկուիլ հարկ եղած է :

Ետեւելով Ֆերգուսի այս մի քանի գրուածքներուն թարգմանութեանը մասով՝ որոց մի նըմոյշն է ներկայս, ձեզ բերանացի բացատրելի թէ ինչ հանգամանքներէ գրեւոր առաքերեցի այս ծանր եւ հոգեմաշ դործին :

Արտաշիր Բարակեանի պատմութեան բուն Պահլաւ բնագրէ թարգմանութիւնս գիտէք թէ շարունակու լրաց է, ի մտոյց ի լոյս գալու համար :

Որովհետեւ մի քանի կարեւոր կէտերու մէջ կը տարբերի Ֆերգուսին պահլաւ աղբերէն, խորհեցայ որ, Սասանեան Հարստութեան հիմնադրութեան պատմական եւ ամենակարեւոր շրջանն աւելի լուսաբանելու համար շատ օգտակար կը լինէր երկու տարբեր աւանդութիւններն ալ ընթերցողին աչաց առնել զինքն :

Եթէ յանցանք մ'ունիմ, այն է թէ փոխանակ արծակ թարգմանելու, ուղեցի՞ յաւանդեցայ չափով եւ յանգով կաշկանդուել : Զիտ թելագորոջ բուն պատմաւոր այն էր որ, հետաքրքրուեսցայ գիտնալ եւ փորձել թէ հայերէնը ինչ ստորեւան կրնայ տալ Պարսիկ հիւանալի ճնարքին գեղեցիկութիւնը եւ ճիշդ ու ճիշդ հարազատութիւնը :